

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

10 stycznia 2017 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział IV Karny - Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący SSO Dariusz Śliwiński

SSO Hanna Bartkowiak (spr.)

SSO Piotr Gerke

Protokolant st. sekr. sąd. Aleksandra Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2017 roku sprawy **B. G. (1)**

obwinionego z art. 71 pkt 5 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji

na skutek odwołania wniesionego przez obwinionego

od orzeczenia Komisji Dyscyplinarnej przy Krajowej Radzie Komorniczej w W. z dnia 9 marca 2016 r., sygn. akt D 82/15

uchyla zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazuje Komisji Dyscyplinarnej przy Krajowej Radzie Komorniczej w W. do ponownego rozpoznania.

P. G. D. H. B.

UZASADNIENIE

B. G. (1) został obwiniony o to, że jako komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu w sprawie egzekucyjnej o sygn. akt Km 922/13 nie podejmował czynności egzekucyjnych, dopuszczając się przewlekłości postępowania w okresie od 30 września 2013 r. do 1 lipca 2015 r., to jest o delikt dyscyplinarny z art. 71 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (dalej jako uoksie).

Komisja Dyscyplinarna przy Krajowej Radzie Komorniczej w W., orzeczeniem z dnia 9 marca 2016 r. wydanym w postępowaniu o sygn. akt D 82/15, uznała **obwinionego B. G. (1)** za winnego opisanego wyżej czynu, to jest deliktu dyscyplinarnego z art. 71 pkt 5 uoksie i za to, na podstawie art. 72 ust. 1 pkt 1 uoksie wymierzyła mu karę upomnienia. Ponadto obciążyła go kosztami postępowania dyscyplinarnego.

Powyższe orzeczenie zaskarżył obwiniony. We wniesionym odwołaniu zarzucił:

1. sporządzenie uzasadnienia orzeczenia w sposób, który nie pozwala na weryfikację zapadłego rozstrzygnięcia;
2. brak merytorycznego stanowiska Komisji Dyscyplinarnej w zakresie przedstawionych dokumentów potwierdzających realizację planu naprawczego kancelarii komorniczej, pominięcie w tym zakresie wniosków dowodowych zgłoszonych przez niego w toku postępowania przed Komisją Dyscyplinarną i uznanie ich za nie mające poparcia w materiale dowodowym;
3. oparcie zaskarżonego orzeczenia częściowo na błędnych ustaleniach faktycznych, w tym na stwierdzeniu braku należytej staranności w pełnieniu obowiązków zawodowych oraz nieuwzględnieniu dowodów świadczących o tym, że

przewlekłość postępowania w sprawie Km 922/13, której się dopuścił, nie wypełnia znamion deliktu dyscyplinarnego z art. 71 pkt 5 uoksie;

4. niewłaściwą interpretację art. 71 pkt 5 uoksie oraz jego błędną subsumpcję pod ustalony stan faktyczny.

Podnosząc tak, odwołujący się wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i uniewinnienie go od stawianego mu zarzutu popełnienia deliktu dyscyplinarnego, ewentualnie (z ostrożności procesowej) o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania za obie instancje.

Obrońca obwinionego popierając wniesione odwołanie, w swym wystąpieniu na rozprawie apelacyjnej podkreślił zaniechania Komisji Dyscyplinarnej co do przeprowadzenia postępowania w zakresie zawinienia przez obwinionego przewlekłości postępowania egzekucyjnego i w związku z tym dowolne przyjęcie, że obwiniony popełnił delikt dyscyplinarny. obrońca zwracał uwagę na uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia, gdzie przyjęto, iż obwiniony ponosi winę umyślną za beczynność w sprawie Km 922/13, bez rozróżnienia przez organ orzekający jaki rodzaj winy został obwinionemu przypisany. Nadto obrońca wskazał na naruszenie art. 413 § 1 pkt 2 kpk, który stosuje się w postępowaniu dyscyplinarnym odpowiednio, polegające na nieujęciu w opisie czynu przypisanego obwinionemu przesłanki określającej delikt

z art. 71 pkt 5 Ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, tj. podejmowania czynności z nieuzasadnioną zwłoką. Zdaniem obrońcy Komisja Dyscyplinarna stwierdziła jedynie przewlekłość postępowania, natomiast nie wykazała zawinienia obwinionego, nie wzięła pod uwagę wykazywanych przez obronę okoliczności uzasadniających zaistniały stan rzeczy, w tym wdrożonego przez obwinionego postępowania naprawczego w prowadzonej przez niego kancelarii komorniczej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Środek odwoławczy wniesiony przez obwinionego był w dużej części zasadny i zasługiwał na uwzględnienie w zakresie, w jakim wskazywał na konieczność uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Na wstępie przypomnieć trzeba, że odpowiedzialność dyscyplinarna komornika jest oparta na zasadzie winy. Wskazuje na to użyte w art. 71 uoksie określenie „za zawinione działania lub zaniechania”. Z kolei pojęcie winy w prawie cywilnym jest inne niż w prawie karnym, aczkolwiek współczesna cywilistyka przyjmuje wiele rozwiązań właściwych w tym zakresie prawa karnemu. Dla odpowiedzialności dyscyplinarnej niewątpliwie bliższe będzie ujęcie winy wykształcone w prawie karnym. Za rozwiązaniami prawa karnego należy rozróżnić dwie postacie winy, a mianowicie winę umyślną i winę nieumyślną. W wypadku winy umyślnej sprawca chce popełnić czyn należący do kategorii naruszeń obowiązków czy też prawa (dolus directus), albo przewidując możliwość jego popełnienia, godzi się na to (dolus eventualis) – zob. art. 9 § 1 kk. W wypadku winy nieumyślnej sprawca nie ma zamiaru popełnienia czynu, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał lub mógł przewidzieć (zob. art. 9 § 2 kk). Z punktu widzenia art. 71 uoksie każdy stopień winy uzasadnia odpowiedzialność dyscyplinarną komornika. W rachubę wchodzi tutaj również zagadnienia wyłączające odpowiedzialność, np. obrona konieczna, stan wyższej konieczności (por. komentarz do art. 71 uoksie [w:] A. Marciniak, Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz, LexisNexis, 2014 oraz [w:] J. Świeczkowski (red.), Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz, LEX, 2012).

Kara dyscyplinarna nie może być zatem orzeczona bez stwierdzenia winy. Kara nie jest bowiem neutralnym środkiem polityki społecznej, lecz jest wyrazem zanegowania zachowania się sprawcy z punktu widzenia akceptowanych założeń aksjologicznych. Takie potępienie nie może być oparte na samej tylko sprzeczności czynu z porządkiem prawnym oraz na społecznej szkodliwości takiego czynu. Jego uzasadnieniem musi być również wadliwość procesu decyzyjnego sprawcy czynu zabronionego w sytuacji, w której można było wymagać od niego postępowania zgodnego z nakazem normy prawnej (por. komentarz do art. 1 kk [w:] A. Zoll <red.> Kodeks karny, część ogólna. Komentarz. Zakamycze 2004).

Wymaga także podkreślenia, że art. 78b uoksie nakazuje odpowiednie stosowanie do postępowania dyscyplinarnego, w zakresie nieuregulowanym w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji, przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego. W niniejszym postępowaniu obowiązuje więc zasada domniemania niewinności (art. 5 § 1 kpk). Istotą tej zasady jest dyrektywa, że oskarżony musi być traktowany jako niewinny niezależnie od przekonania organu procesowego, a jej konsekwencją jest fakt, że **materialny ciężar dowodu winy** spoczywa na oskarżycielu, który ponosi także ryzyko nieudania się dowodu. Oskarżony nie musi udowadniać, że jest niewinny. Wyrok uniewinniający oskarżonego powinien zapaść zarówno wtedy, gdy wykazana została jego niewinność, jak i wtedy, kiedy wprawdzie nie zostanie udowodniona jego niewinność, ale także nie zostanie udowodniona jego wina (por. komentarz do art. 5 kpk [w:] S. Steinborn <red.>, Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów, LEX/el., 2016). Wykazanie winy odbywa się na tych samych zasadach jak ma to miejsce w przypadku przypisywania znamion ustawowego typu czynu zabronionego. Zaistnienie winy musi być dla organu orzekającego bezsporne, a nie tylko prawdopodobne, nawet gdy stopień tego prawdopodobieństwa jest duży (por. wyrok SN z 2 kwietnia 2009 r., II KK 303/08, Lex nr 507941).

Przenosząc powyższe wskazania na grunt przedmiotowej sprawy, Sąd Okręgowy stwierdził, że problem przypisywalności winy Komisja Dyscyplinarna zamknęła stwierdzeniem, iż doszło do nieuzasadnionej zwłoki w konkretnym postępowaniu egzekucyjnym. Ten stan rzeczy organ orzekający w I instancji utożsamiał z zachowaniem niewątpliwie zawinionym. Wskazują na to zapisy uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia. Mianowicie, że „Komisja aprobuje w całej rozciągłości pogląd Wnioskodawcy oraz ustalenia (...) Sądu Okręgowego w orzeczeniu z dnia 20 lipca 2015 r., Sygn. Akt XV S 97/15”, że „Komisja (...) nie dopatrywała się jakichkolwiek okoliczności uzasadniających uniewinnienie Obwinionego” (str. 4 uzasadnienia, k. 119v), a w szczególności uwaga, że „gdyby przyjąć, iż opieszałość w podejmowaniu czynności przez Obwinionego wynika pośrednio ze złej organizacji pracy Kancelarii, którą sukcesywnie stara się usprawnić, to okoliczność ta jest nieistotna z punktu widzenia jego odpowiedzialności dyscyplinarnej” (str. 5 uzasadnienia, k. 120).

Bazując w znaczącej mierze na ustaleniach faktycznych oraz wnioskach Sądu Okręgowego w Poznaniu poczynionych w sprawie o sygn. akt XV S 97/15, Komisja Dyscyplinarna nie uwzględniła, że przewlekłość postępowania w ujęciu ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (j.t. Dz.U.2016.1259 ze zm.) jest kategorią obiektywną, niezależną od „winy” organu będącego gospodarzem postępowania (por. postanowienie SA we Wrocławiu z 11 kwietnia 2012 r. II S 10/12, LEX nr 1163463). W konsekwencji Komisja nie wzięła pod uwagę, że wyniki postępowania ze skargi złożonej w oparciu o ustawę z dnia 17 czerwca 2004 r. są ułomne z punktu widzenia potrzeb postępowania dyscyplinarnego. Przy ich wyprowadzaniu nie są bowiem brane pod uwagę te okoliczności, które określają subiektywną stronę działania (zaniechania) ocenianego podmiotu, a które rzutują na możliwość przypisania winy, jej postaci oraz stopnia. W przypadku sprawy XV S 97/15 były to, przykładowo wymieniając, przesłanki zaistnienia pewnych faktów natury organizacyjno-technicznej w pracach kancelarii komorniczej prowadzonej przez obwinionego B. G. czy też kwestia możliwości zorganizowania prac tej kancelarii w taki sposób by nie doszło do zwłoki w prowadzonych przez nią postępowaniach w określonym czasie.

Odstąpienie przez organ postępowania dyscyplinarnego od badania okoliczności, które mają znaczenie przy kształtowaniu strony podmiotowej czynu było poważnym błędem. Dla ustalenia winy podsądnego nie było przecież wystarczające wskazanie samej obiektywnie nieuzasadnionej zwłoki w podejmowaniu czynności w jednym z prowadzonych przez niego postępowań egzekucyjnych (o sygn. akt Km 922/13). Zwłaszcza, że B. G. (1) w czasie prowadzonego postępowania przed Komisją Dyscyplinarną aktywnie przeciwstawiał się stawianemu mu zarzutowi. Wskazywał, że zachodziły niezależne od niego okoliczności, które utrudniały mu działania bezzwłoczne. Z jego oświadczeń i przedłożonych dokumentów wynikało przy tym, że zła organizacja pracy kancelarii komorniczej nie została wywołana przez niego. Miała ona być następstwem zaniedbań jego poprzednika. On sam podkreślał, że cały czas podejmuje działania by organizację tę poprawić, a działania te skutkują systematycznym umniejszaniem powstałych zaległości. Komisja Dyscyplinarna zdawała się zresztą, w pewnym stopniu, podzielać stanowisko obwinionego. Podniosła wszak, że okolicznością, która przemawia na jego korzyść, jest jego aktywność w zakresie

usprawnienia pracy jego kancelarii, która w przyszłości może rokować pozytywnie w odniesieniu do wszystkich spraw egzekucyjnych.

Zdaniem Sądu odwoławczego organ niższej instancji powinien był dogłębnie i wszechstronnie zbadać wiarygodność twierdzeń obwinionego w przedmiocie zasadności postawionego mu zarzutu. Uczynić zaś to mógł, analizując treść dokumentów przedstawianych przez B. G., badając charakter czynności nadzorczych podejmowanych przez Prezesa Sądu Rejonowego Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, ewentualnie, w razie potrzeby, sięgając po zeznania świadków mających wiedzę o warunkach funkcjonowania kancelarii komorniczej obwinionego. Dopiero w następstwie tych działań organ orzekający o odpowiedzialności dyscyplinarnej komornika uzyskałby możliwość rzetelnego stwierdzenia czy w zaistniałych okolicznościach zdarzenia nieuzasadniona zwłoka jaka powstała przy prowadzeniu sprawy Km 922/13 była przez obwinionego zawiniona, tj. czy miał on możliwość zachować się zgodnie z normą prawną i zapobiec owej zwłoce.

Czynności kontrolne przeprowadzone przez Sąd Okręgowy pozwoliły ostatecznie na stwierdzenie, że w sprawie doszło do naruszenia nie tylko art. 5 § 1 kpk, ale także art. 4 i 7 kpk. Przekonanie sądu o wiarygodności jednych dowodów i niewiarygodności innych pozostaje bowiem pod ochroną reguły unormowanej tym przepisami, jeżeli jest poprzedzone ujawnieniem w toku rozprawy głównej całokształtu okoliczności sprawy, stanowi wyraz rozważenia wszystkich okoliczności przemawiających zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego oraz jest zgodne ze wskazaniami wiedzy i doświadczenia życiowego, a nadto zostało wyczerpująco i logicznie uargumentowane w uzasadnieniu wyroku (por. postanowienie SN z 18 grudnia 2012, III KK 298/12, LEX nr 1232292).

Należało się zgodzić z odwołującym i jego obrońcą, że uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie daje pełnej, jednorodnej i przekonującej odpowiedzi na zasadnicze pytanie dlaczego obwinionego uznano za winnego deliktu dyscyplinarnego. Przyznać też trzeba, że w uzasadnieniu wykazywane jest popełnienie, zamiennie deliktu z art. 75 pkt 5 uoksie i z art. 71 pkt 2 uoksie, choć ten ostatni nie był przedmiotem sprawy i niezrozumiałe są wywody organu orzekającego w tym zakresie. Wskazać jednocześnie trzeba, że w obecnie obowiązującej procedurze karnej, którą w tej materii stosuje się odpowiednio, samo niedochowanie wymogów z art. 424 kpk, jakie powinno spełniać uzasadnienie, nie stanowi podstawy do uchylenia zaskarżonego orzeczenia (art. 455a kpk).

Tym niemniej oceniając przydatność pisemnych motywów rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy uznał, że opracowanie to jedynie dodatkowo przekonuje o tym, że Komisja Dyscyplinarna orzekająca w postępowaniu wobec komornika B. G. (1) wydała orzeczenie pochopnie, nie dokonując przedtem głębokiej i obiektywnej analizy wszystkich czynników, które spowodowały przewlekłość postępowania egzekucyjnego o sygn. Km 922/13. Stwierdzono przy tym poważne, wewnętrzne sprzeczności uzasadnienia orzeczenia z dnia 9 marca 2016 r. w zakresie oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego. Przykładem rażącym jest ocena wyjaśnień obwinionego oraz złożonych przez niego dokumentów, które miały usprawiedliwiać zaistniałą zwłokę w sprawie egzekucyjnej Km 922/13. Z jednej strony Komisja uznała wyjaśnienia komornika B. G. za wiarygodne, z drugiej zaś strony stwierdziła, że jego tłumaczenia odnośnie wyprowadzania kancelarii z zaległości, w tym powstałych przed jej przejściem przez obwinionego, nie miały znaczenia dla jego odpowiedzialności dyscyplinarnej w rozpatrywanej sprawie. Podany przykład świadczy wręcz o niezrozumieniu rozpatrywanej materii przez organ orzekający. Zdaniem Sądu Okręgowego jest oczywistym, że w przypadku orzekania o odpowiedzialności dyscyplinarnej komornika należało wziąć pod uwagę wszystkie te okoliczności, które w danych warunkach mogły mieć wpływ na powstanie zwłoki w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez komornika. Nie sposób zatem abstrahować od liczby spraw, które w badanym okresie czasu obwiniony miał w kancelarii, ze szczególnym uwzględnieniem grupy spraw tzw. starych, przejętych od poprzednika i zagrożonych przewlekłością. Należy więc z całą mocą podkreślić, że bezczynność obwinionego w sprawie Km 922/13, aby skutkowałą jego odpowiedzialnością dyscyplinarną, winna być nacechowana zawinieniem, które trzeba by mu wykazać.

Nadto, odnosząc się do kwestii procesowej poruszonej przez obrońcę, zauważyć trzeba że opis czynu przytaczany w orzeczeniu powinien obejmować wszystkie jego elementy mające znaczenie dla przyjęcia prawidłowej kwalifikacji prawnej, czyli oznaczenie czasu i miejsca jego popełnienia oraz elementy zachowania sprawcy wypełniające ustawowe

znamiona czynu zabronionego, a ewentualnie także istotne elementy konkretyzujące ten czyn (por. wyrok SA w Krakowie z 12 maja 2009 r., II AKa 66/09, KZS 2009/10/49). Obowiązek ten wynika z przepisu art. 413 § 2 pkt 1 kpk. Zdaniem Sądu Okręgowego organ pierwszej instancji nie wywiązał się z niego należycie. Przypisał B. G. czyn w postaci zarzuconej przez wnioskującego o ukaranie, nie uwzględnivszy, że opis zaproponowany przez Ministra Sprawiedliwości nie zawiera określenia „podejmowania czynności z nieuzasadnioną zwłoką”, bądź innego równoważnego zapisu, który oddawałby znamię czasownikowe przypisanego deliktu. Przy tym trzeba zwrócić uwagę, że opis czynu w zaskarżonym orzeczeniu nie odnosi się w ogóle do winy sprawcy i nie określa jej postaci. To jest, nie określa czy czyn został popełniony umyślnie (a jeśli tak, to w jakiej postaci zamiaru) czy też nieumyślnie. Nie uczynił tego, mimo że dokładność w tym zakresie wynikać może również z opisu zachowania sprawcy (vide: postanowienie SN z dnia 21 kwietnia 2004 r., IV KK 421/03, OSNwSK 2004/1/772, postanowienie SN – 7 sędziów z 28 maja 2003 r., WK 10/03, OSNKW 2003/9-10/76). Braków tych oczywiście nie dało się usunąć poprzez uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia, gdzie należało się spodziewać bliższego objaśnienia strony podmiotowej przypisanego deliktu dyscyplinarnego. Lektura tego opracowania prowadzi do wniosku, że organ I instancji przypisał obwinionemu winę umyślną, przy czym zostało to stwierdzone jedynie ogólnie, bez rozróżnienia rodzaju zamiaru, z jakim sprawca miał działać.

W tym miejscu wskazać również trzeba, że omawiane wyżej braki opisu czynu, tj. uchybienia z art. 413 § 2 pkt 1 kpk, nie były jednak tego rodzaju, aby prowadziły do uniewinnienia obwinionego z tego powodu. Nie ulega jednak wątpliwości, że od organu orzekającego należało oczekiwać takiego zredagowania opisu zachowania obwinionego, który pozwoliłby oddać wszystkie istotne elementy deliktu dyscyplinarnego z art. 71 pkt 5 uoksie.

Mając wszystko powyższe na względzie, Sąd Okręgowy, w oparciu o zarzuty z art. 438 pkt 2 kpk i na podstawie art. 437 § 1 i 2 kpk uchylił zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazał Komisji Dyscyplinarnej przy Krajowej Radzie Komorniczej w W. do ponownego rozpoznania. Dla dokonania ustaleń w kwestii odpowiedzialności dyscyplinarnej B. G. (1) konieczne jest bowiem powtórzenie przewodu sądowego. Sąd odwoławczy uznał przy tym, że kasatoryjny charakter rozstrzygnięcia spowodował sytuację, gdzie odniesienie się do pozostałych podniesionych w środku odwoławczym zarzutów byłoby – po myśli art. 436 kpk – przedwczesne lub bezprzedmiotowe. Nie można na tym etapie postępowania wykluczyć, że błędy organu I instancji popełnione w toku postępowania dowodowego i oceny jego wyników pociągnęły za sobą nietrafność ustaleń faktycznych bądź wadliwość kwalifikacji prawnej czynu.

Nie przesądzając w tym momencie kwestii sprawstwa i winy obwinionego, należy wskazać, że Sąd dyscyplinarny zobowiązany będzie powtórzyć postępowanie dowodowe, dążąc do usunięcia opisanych niedociągnięć w ocenie dotąd ujawnionego materiału dowodowego oraz podejmując działania zmierzające do jego wzbogacenia. W szczególności chodzi o wyjaśnienia podsądne i okoliczności podawane na usprawiedliwienie powstałej sytuacji, a także o dokumenty urzędowe, z których wynikać będzie obciążenie komornika w okresie dotyczącym stwierdzonej przewlekłości w sprawie Km 922/16 oraz prowadzony program naprawczy i jego efekty. Organ niższej instancji powinien przy tym dążyć do wszechstronnego wyjaśnienia wskazanych wyżej wątpliwości w ocenie okoliczności sprawy. Następnie, na podstawie tak uzupełnionego materiału dowodowego, organ postępowania dyscyplinarnego zobowiązany będzie orzec czy obwiniony B. G. jest winien deliktu dyscyplinarnego.

Ważnym jest także by przy ponownej ocenie materiału dowodowego, organ pierwszej instancji w należyтым stopniu uwzględnił zasady obiektywizmu i swobodnej oceny dowodów (art. 4 kpk i art. 7 kpk). Powinnością sądu, także dyscyplinarnego, jest bowiem podjęcie rzetelnej próby dokonania ustaleń należycie umocowanych w materiale dowodowym sprawy.

P. G. D. H. B.